

Volodymyr Bondar, Iryna Shaposhnikova
Володимир Бондар, Ірина Шапошнікова

PREDICTABILITY IS A SIGN AND CHARACTERISTIC OF THE OBJECT AND SUBJECT OF PEDAGOGY AS A SCIENCE

ПРОГНОСТИЧНІСТЬ – ОЗНАКА ТА ВЛАСТИВІСТЬ ОБ'ЄКТА Й ПРЕДМЕТА ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ

The purpose of the article is a scientific analysis and generalization of the conceptual principles of the issue of designing the bases of the scientific and educational search for new knowledge in the research and pedagogical work in the context of the requirements of the systems theory and prognostic function of the pedagogical science.

Methodology. The study is based on the methodological principles contained in the scientific works of the prominent educators, historians, public figures on the subject of pedagogy as a historical category, distinguishing between the concept of the object and subject of pedagogy as a science, basic and cross-cutting functions of general pedagogy, standards of the socially organized pedagogical process, thus the principles of historicism, objectivity, comprehensive development, interdependence and continuity of socio-pedagogical phenomena have been taken into account; the personality development theory, where the leading role is given to the ideas of humanism, enrichment of universal values aimed at harmonizing the various aspects of the personality and its creative self-development. The research is grounded on the traditional general scientific methods (analysis, synthesis, comparison, correlation, generalization, systematization, etc.) used to generalize and systematize the theoretical issues of designing the bases of the scientific and educational search for new knowledge in the research and pedagogical work, as well as historical (comparative and historical, historical and typological, historical and structural, retrospective), the method of classification and generalization of the sources that made it possible to observe the emergence, formation and development of pedagogy as a science under specific historical conditions.

Scientific novelty. The authors of the article focus on the choice of the object and subject of the pedagogical research and revealing their system-forming function to determine the topic and problem of the research and other scientific components, the implementation of the relevant functions of each component, a clear hierarchy of the structure of the prognostic scientific apparatus of the theoretical or applied level of the research. They are presented as autonomous, independent scientific and applied concepts, the set of which does not make the research and experimental system. The main and cross-cutting functions of general pedagogy have been considered. A special attention has been paid to the function of the scientific prognostication of a new expected result.

Conclusions. The retrospective analysis of the development of pedagogy, the impact on the pedagogical process of the leading scientists' views, the novelty of the subject of the study, taking into account its impact on the further development of didactics and psychology allow us to determine the subject of modern pedagogy, made it possible to confirm the significance and practical expediency of the issue of designing the scientific apparatus of the scientific and educational search for new knowledge in the research and pedagogical work in the context of the requirements of the systems theory and prognostic function of the pedagogical science.

It has been found that in the practice of many studies at different levels of generalization (Master's, PhD, Doctoral dissertations) all the scientific components are presented and filled with the content of all the scientific apparatus components, but their analysis testifies that they are not always interrelated and have no methodological integrity, therefore, they should be further

adjusted in order to guarantee the expected educational, cultural and research success of a potential new Ukrainian school teacher.

Keywords: pedagogical prognostication, object and subject of pedagogy and pedagogical research, scientific and methodological apparatus of the research, topic and problem, object and subject of the research, components of the scientific apparatus of the research, their hierarchy.

Мета статті – науковий аналіз та узагальнення концептуальних положень питання проектування наукового апарату науково-освітнього пошуку нового знання у дослідницькій та педагогічній діяльності в контексті вимог теорії систем та прогностичної функції педагогічної науки.

Методологія. В основу дослідження покладено методологічні положення, що містяться в наукових працях видатних педагогів, істориків, громадських діячів про предмет педагогіки як історичної категорії, розмежування поняття об'єкта і предмета педагогіки як науки, основні й наскрізні функції загальної педагогіки, про стандарти соціально організованого педагогічного процесу, відтак ураховано принципи історизму, об'єктивності, усебічного розвитку, взаємозалежності та наступності соціально-педагогічних явищ; теорія розвитку особистості, де провідна роль відведена ідеям гуманізму, збагаченню загальнолюдськими цінностями, спрямованими на гармонізацію різних сторін особистості та її творчий саморозвиток. Підґрунтям дослідження стали загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, узагальнення, систематизація тощо), використані для узагальнення та систематизації теоретичних питань проектування наукового апарату науково-освітнього пошуку нового знання у дослідницькій та педагогічній діяльності, а також історичні (порівняльно-історичний, історико-типологічний, історико-структурний, ретроспективний), метод класифікації й узагальнення джерел, що уможливили здійснити спостереження за виникненням, становленням і розвитком педагогіки як науки в конкретних історичних умовах.

Наукова новизна. У центрі уваги авторів статті питання про вибір об'єкта і предмета педагогічного дослідження та розкриття їх системотвірної функції для визначення теми і проблеми дослідження та решти складових наукового апарату, реалізації відповідних функцій кожного його компонента, чіткої ієрархізації структури прогностичного наукового апарату теоретичного чи прикладного рівня дослідження. Презентуються як автономні, незалежні науково-прикладні поняття, сукупність яких не складає дослідницько-експериментальної системи. Розглянуто основні й наскрізні функції загальної педагогіки. Особливу увагу приділено функції наукового передбачення нового очікуваного результату.

Висновки. Проведене дослідження ретроспективного аналізу розвитку педагогіки, впливу на педагогічний процес поглядів провідних учених, бачення новизни предмету дослідження, врахування його впливу на подальший розвиток дидактики і психології дають нам змогу визначитися у предметі сучасної педагогіки дало змогу підтвердити значущість і практичну доцільність питання проектування наукового апарату науково-освітнього пошуку нового знання у дослідницькій та педагогічній діяльності в контексті вимог теорії систем та прогностичної функції педагогічної науки.

З'ясовано, що в практиці багатьох досліджень на різних рівнях узагальнення (магістерська, кандидатська, докторська дисертації) подаються і наповнюються змістом всі компоненти наукового апарату, але їх аналіз засвідчує, що не завжди вони взаємозв'язані між собою і не являють методологічної цілісності, тому варто надалі їх узгодити, аби гарантовано отримати очікуваний освітньо-культурний та пошуковий успіх потенційного вчителя нової української школи.

Ключові слова: педагогічне прогнозування, об'єкт і предмет педагогіки та педагогічних досліджень, науково-методологічний апарат дослідження, тема і проблема, об'єкт, предмет дослідження, компоненти наукового апарату дослідження, їх ієрархія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Емпіричні передбачення панували впродовж століть, відіграючи визначальну роль у життєдіяльності людини. З часом, у зв'язку із розвитком виробництва, структуруванням суспільства за класовими ознаками на базі емпіричних уявлень про природу і суспільство, виникає гостра потреба в необхідності передбачати нові знання як

результат спостережень, порівнянь, узагальнень, аналогії, з виходом на становлення і розвиток досвіду знанійного передбачення, так необхідного для життєдайної поведінки і дій людини.

Можна говорити, що наука, як і освіта – це не просто приведена в порядок система знань, побудованих на відповідних принципах, вироблених людством, не тільки результат пізнання, а і його методологія та технологія, за допомогою яких набувається знанійний

досвід та розвивається здатність людини передбачати відповідні явища, прогнозувати майбутнє науки, зокрема й педагогіки.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Щоб прогнозувати розвиток педагогіки як науки, необхідно, у першу чергу, визначитись у її об'єкті та предметі, оскільки однозначного їх пояснення ще й досі не існує. Вирішення питання про предмет педагогіки як науки ускладнюється тим, що проблемами виховання, крім педагогіки, займаються й інші науки.

Виховання, що включає освіту і навчання, – активний процес, спрямований на становлення, формування і розвиток особистості, тому предметом педагогіки, на думку Б. Гершунського, в першу чергу, є виховна діяльність, її зміст, форми, засоби і методи її організації (Гершунский, 1974).

Системний підхід передбачає вивчення будь-якого складного об'єкта шляхом поділу його на частини, з'ясування значення кожної з них, виявлення й забезпечення їх зв'язку, співвідношення з оточуючим зовнішнім і внутрішнім середовищами і на основі цілісності педагогічного процесу управляти його функціонуванням та керувати суб'єктами, які його забезпечують з позицій синергетичного підходу за принципом роздільно-неподільної цілісності.

Таке розуміння предмета педагогіки у 80-ті – 90-ті роки минулого століття стало частіше зустрічатися в педагогічній літературі, оскільки її завданнями і сутністю, як науки, найбільш активно була її роль у формуванні найціннішого багатства країни – всебічно освіченої, духовно моральної, політично компетентної людини-самотворця власної особистості, демократично налаштованої, науково передбачуваної, здатної прогнозувати саморозвиток і брати активну участь у суспільному житті країни, трудовій діяльності.

Загальновідомо, що вплив педагогіки на освіту, культуру, в цілому на суспільство залежить від багатьох об'єктивних факторів: способу буття, державного устрою, соціальних потреб людини і запитів середовища. У тісному взаємопоєднанні й залежності від цих владних реалій життя, зрозуміло, відбувається поступ суспільних наук, зокрема й наукової педагогіки, починаючи з XVI ст., ще до праць Я. А. Коменського.

Педагогіка спільно з іншими науками розробляє стандарти соціально організованого педагогічного процесу з пошуком у кожний окремий історичний період соціально значимої відповіді – як, якими засобами й способами організовувати діяльну сприйнятливості конкретної людини, дитячого та дорослого співтовариства.

Відповіді на ці та інші запитання у різні історичні епохи залежали, в першу чергу, від того, що саме виступає предметом педагогіки як теоретичної, так і прикладної дисципліни.

Представляючи перспективи розвитку педагогіки як науки про навчання, освіту, виховання, розвиток і формування особистості, низка російських та українських учених, їхні наукові школи в пошуках об'єкта і предмета досліджень захоплюються тим, чим педагогіка займається, які задачі розв'язує. Предмет її дослідження чомусь знаходиться поза їхньою увагою. Так, В. Гмурман у педагогічній енциклопедії зазначає, що предметом досліджень у педагогіці є закономірності процесу виховання, його структура та механізми забезпечення, теорія і методика організації педагогічного процесу, його зміст, принципи, організаційні форми та соціально-педагогічні об'єкти і явища.

Л. Левшин стверджує, що педагогіка має стати наукою про педагогічні факти та явища і перше її завдання полягає в тому, щоб із широкого комплексу досліджених педагогічних явищ виділити лише ті, що стосуються педагогічних процесів: їх структура, ознаки та властивості тих явищ, які є подібними, але нетотожними тощо.

Ближчою до істини є позиція відомого педагога, автора навчального посібника «Педагогіка» (2007) Н. Мойсеюк щодо розмежування поняття об'єкта та предмета педагогіки як науки.

Розкриття сутності об'єкта та предмета в педагогіці дещо виходить за межі педагогіки, оскільки об'єкт як реальність існує і поза самим вивченням цього предмета. Об'єкт, скажімо, процес виховання людини, вивчається різними науками: педагогікою, соціологією, філософією, педагогічною й віковою педагогікою й психологією та іншими науками. Кожен об'єкт, зауважує Н. Мойсеюк, може вивчатися різними науками. Тому, на її переконання, «об'єктом педагогіки є та частина об'єктивного світу, ті його явища, які обумовлюють розвиток людського індивіда в процесі цілеспрямованої діяльності суспільства. Предмет науки – це те, що кожна наука вивчає в об'єкті» (Мойсеюк, 2007).

І. Зайченко приписує педагогіці властиві їй об'єкти і предмети вивчення. «Об'єкт дослідження – це частина об'єктивної педагогічної реальності, а предмет – це частина об'єкта з його психолого-педагогічними інноваціями, властивостями та характеристиками. Оскільки педагогіка – це наука про виховання людини (а точніше про цілісність впливу на людину виховних, освітніх, розвивальних та інших функцій педагогіки як науки, то об'єктом педагогіки є ті явища об'єктивної дійсності, які обумовлюють становлення і розвиток людського індивіда в процесі цілеспрямованої діяльності його в суспільстві» (Зайченко, 2006).

Не думаємо, що за такого роз'яснення суті поняття об'єкта в педагогічних науках

випадає розвиток раннього дитинства (від немовляти до прояву перших ознак становлення особистості), хоча вони ще не готові до цілеспрямованої діяльності навіть в умовах сім'ї.

Формулювання цілей статті. Мета статті – науковий аналіз та узагальнення концептуальних положень питання проектування наукового апарату науково-освітнього пошуку нового знання у дослідницькій та педагогічній діяльності в контексті вимог теорії систем та прогностичної функції педагогічної науки.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. В основу дослідження покладено методологічні положення, що містяться в наукових працях видатних педагогів, істориків, громадських діячів про предмет педагогіки як історичної категорії, розмежування поняття об'єкта і предмета педагогіки як науки, основні й наскрізні функції загальної педагогіки, про стандарти соціально організованого педагогічного процесу, відтак ураховано принципи історизму, об'єктивності, усебічного розвитку, взаємозалежності та наступності соціально-педагогічних явищ; теорія розвитку особистості, де провідна роль відведена ідеям гуманізму, збагаченню загальнолюдськими цінностями, спрямованими на гармонізацію різних сторін особистості та її творчий саморозвиток. Підґрунтям дослідження стали загальнонаукові методи (аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, узагальнення, систематизація тощо), використані для узагальнення та систематизації теоретичних питань проектування наукового апарату науково-освітнього пошуку нового знання у дослідницькій та педагогічній діяльності, а також історичні (порівняльно-історичний, історико-типологічний, історико-структурний, ретроспективний), метод класифікації й узагальнення джерел, що уможливили здійснити спостереження за виникненням, становленням і розвитком педагогіки як науки в конкретних історичних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Що ж виступає предметом педагогіки як складової її об'єкта?

Перш за все, слід з'ясувати суть поняття «предмет» будь-якої науки. Зазвичай, предметом вважають сферу особливої уваги людини, причетної до певної галузі знань, тобто те, чим вона займається, які питання вивчає і які задачі на відповідному етапі розвитку освіти вирішує.

Предметом, наприклад, дидактики (на переконання авторів підручників з педагогіки) є зміст освіти, форми й методи його засвоєння, закономірності й принципи організації педагогічного процесу тощо. Але

слід пам'ятати, що предмет науки відповідає на запитання не що вивчається, а яка мета вивчення і з яких теоретичних позицій (концептів, парадигм, ідей, підходів) та чи інша складова педагогічної реальності досліджується і з якою прогностично доцільною метою це здійснюється.

Предмет педагогіки в цілому та її складової – дидактики – це дослідницьке ядро, сукупність ідей, що вичленяються з педагогічної реальності, теоретично аналізуються, узагальнюються, систематизуються і є основою цілеспрямованої пошукової діяльності. Можна стверджувати, що предмет дидактики залежить від мети і завдань освіти, навчання й виховання, які на різних етапах історичного розвитку суспільства змінювалися, в основному, за двома складовими – соціальною та особистісною.

Бінарність цілей, а відповідно й мети спричинені багатьма зовнішніми факторами та внутрішніми чинниками, серед яких: дозвіл держави створювати варіативні заклади освіти; право кожного закладу обирати напрями освіти, її зміст (крім обов'язкового державного стандарту), користуватися платними послугами загального чи вибіркового характеру; право батьків обирати освітній заклад і вчителя у своїй державі чи за кордоном тощо.

Виходячи з предмета педагогіки як історичної категорії, вчені-педагоги або пропонували змінювати систему освіти, розуміючи, що вона не вплине на зміну державного устрою, або були переконані, що через систему освіти можливо демократизувати суспільство і державу.

Одні, такі, як Й. Ф. Герbart (1776-1841), змінювали систему шкільної освіти таким чином, щоб вона не заважала владі захищати інтереси панівних класів, критично переосмислювали класно-урочну систему Я. А. Коменського, створювали нову систему педагогіки, що базувалася на досягненнях етики і психології метафізичного гатунку. Головним завданням школи була турбота про інструментальний розвиток учнів в поєднанні з виховуючим навчанням, підтриманням порядку і дисципліни з використанням заборон і покарань у ході навчального процесу на всіх предметних уроках.

Інші дидакти, наприклад Дж. Дьюї (1859-1952), ставили за мету реалізацію постулату, за якого школа має бути пристосованою до існуючого суспільного життя й більше того – сприяти розвитку американського способу життя в умовах бізнесу. Органічно поєднувалося освітнє пізнання й діяльність не на матеріалі засвоєного теоретичного знання, а через вирішення життєво важливих проблем, актуальних для кожного американця.

Відповідно до нових філософських і психологічних поглядів щодо того, що

мислити людина починає тоді, коли стикається з труднощами, переборення яких для неї має особисто важливе значення, Дж. Дьюї розробляє концепцію «повного акта мислення». У кожному акті мислення автор виділяє п'ять етапів: 1) відчуття труднощів; 2) виявлення і віднайдення причин; 3) висунення задуму (гіпотези), вирішення проблеми, що виникла; 4) формулювання висновків як способу логічної перевірки гіпотези; 5) подальші спостереження й експерименти з підтвердження або відхилення гіпотези.

Для дотримання й реалізації етапів повного акту мислення учнів на уроках Дж. Дьюї пропонує наступні дидактичні новації: замість «книжного навчання» навчіння – власна пізнавальна діяльність учнів; замість навчання (активності вчителя) його достатня допомога учню в переборенні утруднень за умови його звернення до вчителя за допомогою; замість єдиної для всіх навчальної програми індивідуально орієнтовані проекти для самостійної дослідницької роботи (Дьюї, 1933).

Дж. Дьюї вдалося удосконалити стиль дидактико-психологічної взаємодії з учнями і все ж він, як і Й. Ф. Герbart, не зміг відійти від універсалізації повністю вербального або повністю проблемного типів навчання учнів без оптимального й більш ефективного їх поєднання.

Як було вже з'ясовано, предмет педагогіки будь-якого історичного періоду розвитку освіти і школи залежав від мети й, передусім, від ставлення до дитини як об'єкта чи суб'єкта навчання, виховання й розвитку.

Ретроспективний аналіз розвитку педагогіки, впливу на педагогічний процес поглядів провідних учених, бачення новизни предмета дослідження, врахування його впливу на подальший розвиток дидактики і психології дають нам змогу визначитися у предметі сучасної педагогіки. Як вдалося з'ясувати, у його основу покладено два діалектично пов'язані дійства: рух і взаємодія. Рух як саморух і як вимушений, завданий ззовні – це прояв кількісних і якісних змін, що відбуваються в онтогенезі й філогенезі людини. Ці процеси розвитку організму і психіки людини зумовлені певними способами взаємодії особистості з різними суб'єктами: батьками, членами родини, однолітками, вихователями і вчителями, учасниками спільної діяльності, членами різних соціальних груп. Педагогічно доцільна взаємодія, опосередкована змістом діяльності й забезпечувана методами навчання і виховання, активно змінювала поведінку, соціальні орієнтири, суспільні та індивідуальні очікування суб'єктів діяльності.

Рух і взаємодія як базові концепти предмета педагогіки по-різному враховувалися вченими-педагогами різних історичних

періодів її розвитку. Так, Я. Коменський (XVII ст.) першочерговим вважав взаємодію вчителя й учнів (класно-урочну систему), рекомендуючи враховувати сформульовані ним принципи навчання. У центрі уваги ставив принцип природовідповідності, вимоги якого регулюють єдність навчання, виховання, розвитку і формування особистості людини.

Й. Герbart (перша половина XIX ст.) ігнорує саморух, саморозвиток дітей й акцентує увагу вчителів на їхній вплив на дитину, а не на взаємодію суб'єктів педагогічного процесу (так звана школа дисциплінування і муштри).

К. Ушинський (середина XIX ст.) виходить на новий предмет і завдання педагогіки – розвивальне особистість навчання, що реалізується в умовах гуманістичної взаємодії особистості вчителя й особистості учнів, опосередкованої науково-прикладним змістом освіти і виховання.

Дж. Дьюї (початок XX ст.) – про поєднання руху (розвитку) і взаємодії, опосередкованої прикладним змістом навчання, оволодіння яким сприяє залученню дітей у діяльність з вирішення життєво проблемних практичних завдань в умовах масово бізнесової конкуренції.

С. Френе обстоював засади «прогресивної педагогіки» за принципом «дитина для школи, а не школа для дитини» (середина XX ст.) – саморух, саморозвиток, самоврядування, самооцінювання дітей з подальшою корекцією результатів учіння, навчання й діяльності за інтересами дітей.

Визначення предмета дослідження в педагогіці – методологічно складна проблема. Ключем для її розв'язання є теорія пізнання, зокрема теза про єдність теорії і практики. Оскільки педагогіка не лише відображає практику навчання і виховання, науково її обґрунтовує, а й конструє нові проекти педагогічної технології й діяльності, тому необхідно конкретно визначати і об'єкт, і предмет дослідження. У загальних педагогічних рисах об'єкт – це реальність, що існує, але потребує певних змін, модернізації, вивчається, а предмет – те, що є інноваційною, продуктивною складовою досліджуваного об'єкта, здатною його змінити в контексті ефективності та якості.

Розрізнення об'єкта і предмета дослідження важливе як для науки, так і для виробництва. Воно дає змогу методологічно правильно організовувати як дослідження, здійснюване на міжнауковій основі, так і застосовувати новітні технології, адекватні світовим стандартам і вимогам часу, перспективам розвитку. У контексті суспільного розвитку виховання і навчання перетворилися на окремі специфічні види педагогічної діяльності – оволодіння соціокультурним

досвідом. Педагогіка поступово ставала теоретико-прикладною дисципліною. Від пізнання явищ до використання їх сутності – такий шлях перетворення педагогіки та її складових із суто емпіричної в теоретико-прикладну дисципліну (починаючи з XVII ст.).

Відзначимо головну продуктивну тенденцію впливу педагогіки на особистість початку XXI ст. – утвердження нею гуманізму, партнерства, самореалізації, самовідповідальності, самоефективності, які є методологічно значимими для теорії і практики виховання і навчання, розвитку і формування особистості підростаючого покоління і дорослих.

У розвої педагогіки як наукової галузі теорія виховання та теорія освіти і навчання умовно виокремилися у відносно самостійні дисципліни для більш глибокого пізнання спільного й відмінного, взаємозабезпечення, що об'єднує їх у соціокультурну педагогічну цілісність.

Традиційно педагогіка як наука про виховання, яка включає у свою цілісність освіту та навчання – це, перш за все, діяльнісно активний, цілеспрямований процес формування особистості, а предметом педагогіки є освітньо-виховна діяльність з її змістом, формами, методами і засобами з відповідними прогностичними міркуваннями і діями.

Функціональний підхід до розвитку педагогіки як цілісного теоретико-прикладного системного утворення, яке розвивається і збагачується на спільній загальнометодологічній і теоретичній основі за концепцією нової парадигми едукативної педагогічної підготовки вчителя української школи. Як і ж функції виконує загальна педагогіка – фундамент фахової підготовки вчителя? Чим вона за предметом дослідження й гуманістичними функціями відрізняється від предметних фахових методик і технологій, які теж є окремими галузями педагогічної науки, знаходячись у тісній взаємодії та взаємозбагаченні?

Розглянемо основні й наскрізні функції загальної педагогіки.

Статистична функція. Без зв'язку з практикою й особливо з передовою інноваційною, едукативно-комплексною педагогіка як теорія освіти, навчання й виховання не може ні існувати, ні розвиватися. Тому вона, як наука, фіксує, обліковує нову інформацію, різні інновації, що мають місце у професійній діяльності педагогів, щоб потім (з позицій відомого знання) дати їм оцінку за критеріями: масовий чи поодинокий традиційний досвід, передовий (ефективний) педагогічний досвід чи новаторський, інноваційний (запозичений чи особисто створений).

Теоретико-пізнавальна функція педагогіки полягає у виявленні й поясненні нових фактів, їх систематизації та узагальненні, встановленні кількісних і якісних

залежностей між ними, розкритті законів та закономірностей оптимального й ефективного функціонування педагогічного процесу. Крім того, передбачає визначення загальних принципів освіти, навчання і виховання, якими регулюється діяльність суб'єктів педагогічної взаємодії, не залежно від особливостей навчальної дисципліни або виховних заходів.

Службова або нормативна функція. Якщо дидактиці або теорії виховання приписати функцію статиста, який збирає нові факти, що прямо чи опосередковано пов'язані з викладанням та учінням, а потім інформує про них, то це частина справи, якою вони в основному традиційно займаються.

Ця функція мало чим відрізняється від предметних методик, які з урахуванням специфіки змісту освіти і навчання, форм і методів їх вивчення конкретизують загальні принципи й вимоги, що ставляться до вчителя й учнів, авторів окремих методик.

Загальна педагогіка з урахуванням сучасних психологічних знань про освіту, навчання і виховання має розробляти норми педагогічної діяльності, які виводяться із об'єктивно встановлених причинно-наслідкових зв'язків і залежностей. Йдеться про розробку стандартів, правил, норм, вимог, врахування яких забезпечує закономірне функціонування педагогічного процесу, в структуру якого входить мета, зміст, діяльнісна складова (форми, методи, засоби досягнення мети) й результати їх оцінювання вчителем й учнями, визначення самоефективності їх власної діяльності.

Безумовно, службова функція педагогіки є похідною від теоретико-пізнавальної, на базі результатів якої розробляються об'єктивні норми спільної діяльності й стилю взаємодії вчителя з учнями у навчально-виховному процесі.

Де є опис дій вчителя чи учнів без розкриття й роз'яснення закономірних зв'язків між освітніми й виховними явищами, де кількісні показники домінують над якісним аналізом, там панує утилітарна (не завжди прогностична) функція, притаманна окремим дидактам, предметним методистам.

Функція наукового передбачення нового очікуваного результату.

Прогнозування як процес передбачає розробку прогнозів, або ймовірних суджень про стан функціонування об'єкта у найближчому і віддаленому майбутньому. Прогнозується у широкому соціально-психологічному аспекті модернізація змісту освіти та навчання, освітніх стандартів загальнодержавного рівня, розробка освітньо-професійних та освітньо-наукових програм для закладів вищої освіти; впровадження інноваційних технологій, оптимізація термінів навчання на різних освітніх рівнях, об'єктивація діагностичних систем та

критеріїв оцінювання якості сформованих компетенцій й компетентностей учнів/студентів ЗВО та багато іншого.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Що ж таке прогноз і прогнозування як поняття? Яке місце в ньому посідає аналогія як метод наукового й освітнього пізнання? Про це в іншому матеріалі.

Зрозуміло, що педагогічна взаємодія завжди має певні наслідки: раціонально

організоване навчання сприяє учінню, в результаті якого учень формує в собі переконання, установку, світогляд, власну систему цінностей.

Формування особистості являє собою особистісно-виховну синкретичність сучасного педагогічного процесу і стає гарантом очікуваного освітньо-культурного й пошукового успіху кожного випускника середнього загальноосвітнього закладу, який мріє стати вчителем нової української школи.

Список використаних джерел

- Бондар, В. І. (1992). Системність на рівні цілісного і частин як закон побудови педагогічної реальності Я. А. Коменського. *Педагогічна спадщина Я. А. Коменського і перспективи розвитку народної освіти*. Ч. 1. (11–15). Переяслав-Хмельницький.
- Бондар, В. (2005). *Дидактика*. Київ: Либідь.
- Гершунский, Б. С. (1974). *Прогностические методы в педагогике*. Київ: Вища школа.
- Дьюї, Дж. (1933). *Мое педагогическое кредо*. Львов.
- Зайченко, І. В. (2006). *Педагогіка*. Київ: Освіта України.
- Мойсеюк, Н. (2007). *Педагогіка*. (5-те вид.). Київ.
- Ситаров, В. А. (2002). *Дидактика*. Москва: Академия.

References

- Bondar, V. I. (1992). Systemnist na rivni tsilisnogo i chastyn yak zakon pobudovy pedahohichnoyi realnosti Ya. A. Komenskoho [Systematicity at the level of the whole and parts as the law of construction of Ya. A. Komenskyi's pedagogical reality]. *Pedagogichna spadshhyna Ya. A. Komenskoho i perspektyvy rozvytku narodnoyi osvity – Ya. A. Komenskyi's pedagogical heritage and prospects for the development of public education*. Ch. 1. (11-15). Pereiaslav-Khmelnitskyi.
- Bondar, V. (2005). *Dydaktyka [Didactics]*. Kyiv, Lybid.
- Hershunskyi, B. S. (1974). *Prognostycheskye metody v pedagogyke [Prognostic methods in pedagogy]*. Kyiv: Vyshcha shkola.
- Dyuyi, Dzh. (1933). *Moyo pedagogycheskoye kredo [My pedagogical credo]*. Lvov.
- Zaichenko, I. V. (2006). *Pedahohika [Pedagogy]*. Kyiv: Osvita Ukrainy.
- Moiseiuk, N. (2007). *Pedahohika [Pedagogy]*. (the 5th ed.). Kyiv.
- Sytarov, V. A. (2002). *Dydaktyka [Didactics]*. Moscow: Academy.

Стаття надійшла до редакції 07.09.2020

Bondar V.

ORCID 0000-0001-5876-0895

Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences (Ed. D.), Professor, Professor at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)
E-mail: ipp_npu@ukr.net

Shaposhnikova I.

ORCID ID 0000-0002-6787-586X

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Head of the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)
E-mail: koma13@ukr.net

Бондар В.

ORCID 0000-0001-5876-0895

Академік Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкової освіти, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
E-mail: ipp_npu@ukr.net

Шапошнікова І.

ORCID ID 0000-0002-6787-586X

Кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри педагогіки і методики початкової освіти, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
E-mail: koma13@ukr.net